18.1.2021

Asia: VNS 4/2020 vp Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko

Fingo kiittää mahdollisuudesta lausua ulkoasianvaliokunnalle Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisesta selonteosta.

Olemme erittäin **tyytyväisiä, että selonteko linjaa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan arvopohjan ihmisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen, demokratian, rauhan, vapauden, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi kaikessa kansainvälisessä toiminnassa.** Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka on ihmisoikeusperustaista, mikä tarkoittaa ihmisoikeusvaikutusten arviointia kaikessa ulko- ja turvallisuuspoliittisessa toiminnassa.

Pidämme myöskin hyvin tärkeänä, että Suomi tuottaa turvallisuutta, vastaa globaaleihin haasteisiin ja toimii turvallisen ja oikeudenmukaisen maailman puolesta tarkastellen turvallisuutta laajasta näkökulmasta. Suomi osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön rauhan ja ihmisoikeuksien turvaamiseksi sekä yhteiskuntien kehittämiseksi. Tavoitteena on selonteon mukaan vakaampi, ennakoitavampi ja turvallisempi maailma.

Selonteko vahvistaa Marinin hallituksen sitoutumista kestävän kehityksen kansalliseen ja kansainväliseen edistämiseen. Agenda 2030 kestävän kehityksen toimintaohjelma näyttäytyy selonteossa kuitenkin vain kapeana osana ja se linkitetään vahvasti kehitysyhteistyöhön. Näinhän ei ole, vaan kestävä kehitys tulee nähdä kaikessa toiminnassa punaisena lankana, joka siten ohjaa niin sisäisiä, kansallisia toimia kuin Suomen toimintaa maan rajojen ulkopuolella.

Hallitusohjelmassa todetaan, että Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka on ihmisoikeusperustaista. Sen keskeisenä tavoitteena on edistää systemaattisesti sukupuolten tasa-arvoa sekä tyttöjen ja naisten ihmisoikeuksien täyttä toteutumista. Käytännössä tämä ei vielä näy tarpeeksi vahvasti kaikissa ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon osa-alueissa. **Tasa-arvoa ei saavuteta pelkästään kehitysyhteistyöllä, vaan sen täytyy olla johdonmukaisesti osa kaikkia ulkopoliittisia toimia.** Sukupuolten tasa-arvo sekä naisten ja tyttöjen oikeudet kohtaavat voimakasta vastarintaa myös Euroopan unionin sisällä ja Suomen tulisi entistä voimakkaammin toimia tasa-arvon puolustajana kaikissa ulko- ja turvallisuuspoliittisissa toimissaan.

Olemme tyytyväisiä selonteon kirjaukseen EU:n globaalin aseman ja vaikutusvallan vahvistamisesta edellyttää unionilta nykyistä strategisempaa otetta ja vahvempaa yhtenäisyyttä, EU:n sisäisten ja ulkoisten politiikkojen johdonmukaisuutta, tehokkaampaa päätöksentekoa ja parempaa toimintakykyä. Samoin myöskin siihen, että Suomi pitää EU:n globaalin roolin vahvistamista ja Euroopan etujen ja arvojen määrätietoisempaa edistämistä tärkeänä ja tukee tässä komission geopoliittista lähestymistapaa. Maailmanlaajuisesti vaikuttavamman EU:n edellytys on instituutioiden ja jäsenvaltioiden välinen saumaton yhteistyö.

Selonteon **linjaus puolustaa globaalitalouden hallinnon sääntöpohjaisuutta ja monenkeskistä kauppajärjestelmää ja tukea EU:n yhteisen kauppapolitiikan kautta tehtävää kaupan esteiden purkamista ja syrjinnän torjumista, on erittäin hyvä.** Yhdymme myös kirjauksiin, joiden mukaan Suomi jatkaa toimia monenkeskisen kauppajärjestelmän vahvistamiseksi ja tukee tässä ja avoimen ja oikeudenmukaisen kaupan puolustamisessa EU:n vahvaa roolia. WTO-järjestelmän uudistamispyrkimyksiä edistetään ja etsitään monipuolisesti sovittelevia ratkaisuja. Suomi painottaa, että toimiva WTO-järjestelmä riitojenratkaisumekanismeineen on kaikkien sopimusvaltioiden, myös suurten talouksien, etu. Suomi toimii valtioiden tasavertaisen kohtelun lisäämiseksi kansainvälisessä kauppajärjestelmässä ja huomioi toiminnassaan myös Agenda2030:n tavoitteiden edistämisen ja pitää sopimusneuvotteluissa esillä muun muassa ihmisoikeuksien, tasa-arvon ja ympäristökriteerien huomioimista.

Kauppapolitiikalla ja taloudellisilla ulkosuhteilla voidaan tukea globaalin kestävän kehityksen tavoitteita, mutta tällöin on varmistettava kauppa- ja kehityspoliittisten tavoitteiden keskinäinen johdonmukaisuus. Suomalaisyritysten kansainvälistymisen ja viennin edistäminen ei automaattisesti edistä kestävän kehityksen tavoitteita tai ihmisoikeuksia. **Suomen taloudellisia ulkosuhteita tuleekin määrätietoisesti kehittää siten, että ne johdonmukaisesti tukevat globaalien kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista.**

Selonteon mukaan ihmisoikeuksien kunnioittaminen, työelämän oikeuksien vahvistaminen sekä ilmastotavoitteiden huomioiminen ovat osa ennakoitavamman liiketoimintaympäristön kehittämistä. Suomi tukee yrityksiä niiden toiminnan ihmisoikeus- ja ympäristövaikutusten tunnistamisessa ja asianmukaisen huolellisuuden velvoitteen noudattamisessa OECD:n ohjeistuksen ja YK:n yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia ohjaavien periaatteiden mukaisesti.

Yritysvastuun edistämiseksi on tärkeää, että Suomi toimii yritysvastuun edelläkävijämaana ja säätää ripeästi sitovaan huolellisuusvelvoitteeseen ja YK:n periaatteisiin pohjaavan yritysvastuulain. Suomella on oman yritysvastuulakiprosessinsa ansiosta myös erinomainen mahdollisuus tarjota osaamistaan EU:n yritysvastuulain kehittämiseen ja toimeenpanoon.

Verotus mainitaan selonteossa pelkästään kansainväliseen ilmastotyön osalta, yhtenä talouspoliittisena välineenä. Ohjelmassaan hallitus on sitoutunut siihen, että ”Suomi tukee ratkaisuja, joilla voidaan torjua ja vaikeuttaa veroparatiisien toimintaa niin EU:ssa kuin muuallakin maailmassa, jotta yritysten voitot ja muut tulot tulevat läpinäkyvällä tavalla kertaalleen verotetuiksi. Tavoitteena on tiiviimmät ja laajemmat veropohjat, joilla torjutaan kansainvälisten yritysten aggressiivista verosuunnittelua ja veronkiertoa sekä valtioiden välistä haitallista verokilpailua.” Suomi on myös sitoutunut yhteisiin, reiluihin pelisääntöihin OECD:n, YK:n ja EU:n puitteissa sekä edistämään niissä aktiivisesti ja aloitteellisesti kansainvälistä yhteistyötä. **Suomen tulisi nykyistä vahvemmin tukea erityisesti YK:n roolin vahvistamista kansainvälisessä verotusta koskevassa yhteistyössä, jotta kaikilla mailla on mahdollisuus osallistua kansainvälisen verojärjestelmän määrittämiseen ja uudistamiseen. YK:n verokomiteaa tulisi vahvistaa ja tehdä siitä ennen pitkää hallitustenvälinen elin.**

Fingo haluaa painottaa, että ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa ei riittävässä määrin huomioida kansalaisyhteiskunnan kapenevaa tilaa yhtenä merkittävänä globaalina trendinä. Kansalaisyhteiskunnan tila on kaventunut ja sitä on systemaattisesti kavennettu jo vuosien ajan ympäri maailmaa – myös Euroopassa. Covid-19 pandemian vaikutus kansalaisyhteiskunnan ja demokratian tilaan on ollut massiivinen. Yhdysvaltalainen Freedom House -järjestö selvitti lokakuussa, miten maailman valtiot ovat kohdelleet kansalaisiaan koronaviruspandemian aikana.

Kansalaisoikeudet ja vapaudet, kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytysten kannalta merkittävät ihmisoikeudet, ovat heikentyneet 80 valtiossa – toisin sanoen yli 40 prosentissa maailman valtioita. Selonteossa todetaan, että "Autoritaarisissa yhteiskunnissa kansalaisyhteiskunnan ja median liikkumatilaa kavennetaan pakkokeinoin" ja "Tautien leviämisen estämiseksi asetetut rajoitustoimet ja poikkeustilat voivat avata autoritaarisille toimijoille mahdollisuuden väärinkäytöksiin, jotka saattavat vuorostaan johtaa ihmisoikeusloukkauksiin, heikentää median toimintaedellytyksiä sekä horjuttaa demokratiaa ja oikeusvaltio-periaatetta, jos niiden varjolla esimerkiksi estetään kansalaisyhteiskunnan toimintaa tai lykätään vaaleja". Luonnehdinnat supistavat kansalaisyhteiskunnan tilan kapenemisen autoritaaristen maiden ongelmaksi, mutta huolestuttavia kehityskulkuja on niin autoritaarisissa maissa, kuin niissä maissa, joissa on aiemmin ollut vahvaa demokratia kehitystä tai jopa vahva demokraattinen perinne. Näiden kehityskulkujen globaaliin toimintaympäristöön ja siten ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan ovat etenkin pitkällä aikajänteellä merkittäviä ja siksi tämän tulisi heijastua vahvasti myös ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa. Tätä tukee myös Suomen oma vahva perinne ja ymmärrys vahvan kansalaisyhteiskunnan toiminnasta yhteiskunnallisen kehityksen ja rauhan rakentajina. Vahva kansalaisyhteiskunta myös edistää ja suojelee ihmisoikeuksien toteutumista.

Selonteossa todetaan, että "Autoritaarisissa yhteiskunnissa kansalaisyhteiskunnan ja median liikkumatilaa kavennetaan pakkokeinoin" ja "Tautien leviämisen estämiseksi asetetut rajoitustoimet ja poikkeustilat voivat avata autoritaarisille toimijoille mahdollisuuden väärinkäytöksiin, jotka saattavat vuorostaan johtaa ihmisoikeusloukkauksiin, heikentää median toimintaedellytyksiä sekä horjuttaa demokratiaa ja oikeusvaltio-periaatetta, jos niiden varjolla esimerkiksi estetään kansalaisyhteiskunnan toimintaa tai lykätään vaaleja". Luonnehdinnat supistavat kansalaisyhteiskunnan tilan kapenemisen autoritaaristen maiden ongelmaksi, mutta huolestuttavia kehityskulkuja on niin autoritaarisissa maissa, kuin niissä maissa, joissa on aiemmin ollut vahvaa demokratia kehitystä tai jopa vahva demokraattinen perinne. Näiden kehityskulkujen globaaliin toimintaympäristöön ja siten ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan ovat etenkin pitkällä aikajänteellä merkittäviä ja siksi tämän tulisi heijastua vahvasti myös ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa. Tätä tukee myös Suomen oma vahva perinne ja ymmärrys vahvan kansalaisyhteiskunnan toiminnasta yhteiskunnallisen kehityksen ja rauhan rakentajina. Vahva kansalaisyhteiskunta myös edistää ja suojelee ihmisoikeuksien toteutumista.

Fingo katsoo myös, että kohdan 5.14. Sääntöpohjaisen toiminnan vahvistaminen alla olisi tehdä vahva linkitys myös kansalaisyhteiskunnan toimijoiden äänen, osallisuuden ja toimintaedellytysten vahvistamisen osana kansainvälisten toimia legitimiteetin vahvistamista. Yhteiskunnallisen luottamuksen ja tasa-arvon rakentaminen on pandemian jälkeisen maailman yksi koetinkivistä. Fingo esittää, että lausetta ”Suomi toimii kansainvälisten järjestöjen tehokkuuden ja vaikuttavuuden parantamiseksi yhteistyössä eri maiden ja maaryhmien kanssa” muokataan seuraavasti: Suomi toimii kansainvälisten järjestöjen tehokkuuden ja vaikuttavuuden parantamiseksi yhteistyössä eri maiden, maaryhmien ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden kanssa.

Digitalisaatio on yksi maailmaan merkittävimmin muuttavista megatrendeistä ja ellei jopa merkittävin. **Digitalisaatiolla on vaikutuksia kaikkiin inhimillisen elämän osa-alueisiin kuten selonteossa on tuotu esille.** Digitalisaation vaikutukset ovat kuitenkin ennalta-arvaamattomia ja ennen näkemättömiä, ja mahdollisuudet hyödyntää digitalisaatiota vaihtelevat merkittävästi niin väestön ryhmien, kehittyneiden ja kehittyvien maiden välillä kuin maiden sisällä erityisesti kehittyvissä maissa. Kansainvälisesti käynnissä on arvojärjestelmien taistelu, jonka lopputuloksella on vaikutuksia yli 5 miljardiin ihmiseen, jotka elävät Kiinan, Yhdysvaltojen ja EU:n suoran vaikutuspiirin ulkopuolella.

- Lisäksi luvussa nostetaan digitalisaation ja mm. tekoälyn mahdollisuuksien hyödyntäminen ratkaisujen tuottamiseen globaalien haasteiden ratkaisemiseksi ja ihmisoikeuksien toteutumiseksi. Luvussa ei kuitenkaan avata Suomen arvopohjaa ja periaatteita digitalisaation ja uusien teknologioiden hyödyntämiseen. Teknologia ei ole koskaan neutraalia. Uusiin teknologioihin liittyviä riskejä ovat mm. sananvapauteen ja yksityisyyden suojaan liittyvien oikeudet ja niiden toteutuminen. Tekoälyn käyttöön liittyy merkittäviä haasteita tasa-arvon ja syrjimättömyyden kannalta. Syrjintää voi esiintyä tekoälyn käyttämässä datassa ja algoritmissä tai tekoäly hallinoivissa ja kehittävissä toimijoissa. Tekoäly voi parantaa tai heikentää yhdenvertaisuutta. Myöskään data ei ole neutraalia, eikä sukupuolineutraalia.
- Kansainvälisissä keskusteluissa tekoälyn etiikka ja sääntely ovat nousseet vahvempaan rooliin. YK:n pääsihteeri lanseerasi uusien teknologioiden strategian vuonna 2019, jonka tavoitteena on linjata kuinka YK hyödyntää uusia teknologioita (tekoälyä, robotiikkaa, bioteknologiaa jne.) kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseen ihmisoikeusviitekehyksessä.
- Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäjänä sekä digitalisten ratkaisujen kärkimaana Suomella on ainutlaatuinen mahdollisuus nostaa ulko- ja turvallisuuspolitiikan keskiöön arvopohjainen ja ihmisoikeudet huomioiva digitalisaation ja uusien teknologioiden hyödyntäminen. **Suomen tulee muodostaa selkeät arvopohjaiset; ihmisoikeudet huomioonottavat, kannat digitalisaatioon ja uusiin teknologioihin, erityisesti tekoälyyn liittyen, joita edistää johdonmukaisesti niin toiminnassaan kuin kansainvälisillä foorumeilla.**
- **Globaalin vastuun kantaminen luvussa** tuodaan esille, että teknologiset ratkaisut mahdollistavat yhdenvertaisuuden edistämisen (s. 35). Luvussa ei kuitenkaan tuoda esille miten. Digitaalisen yhdenvertaisuuden lähtökohta on digitaalisen kuilun ja eriarvoisuuden kaventaminen, joka on ollut kasvussa digitalisaation seurauksena. Edistääkseen digitaalista yhdenvertaisuutta Suomen tulee investoida kaikille avoimeen digitaalisen infrastruktuurin rakentamiseen, joka on myös keskeinen lähtökohta digitaalisen kuilun kaventamiseksi. Digitaalinen yhdenvertaisuus edellyttää myös kansalaisten digitaalisten taitojen kehittämistä ja digitaalisten oikeuksien ymmärryksen lisäämistä. Monet autoritääriset valtiot ovat hyödyntäneet uusien teknologioiden tuomia mahdollisuuksia kaventaa kansalaistensa poliittisia oikeuksia ja COVID19 pandemian myötä jopa sulkeneet internetyhteydet kansalaisiltaan. Suomi on kuitenkin sitoutunut demokratian edistämiseen ja kansalaisyhteiskunnan tilan puolustamiseen hallitusohjelmassaan.
- **Suomen tulee edistää digitaalista yhdenvertaisuutta kokonaisvaltaisesti; investoida kaikille avoimeen digitaaliseen infrastruktuuriin sekä digitaalisiin taitoihin ja oikeuksiin.**
- **Suomen tulee sitoutua digitaalisen kehityksen periaatteisiin ja erityisesti edistää kansalaisten ja kansalaisyhteiskunnan oikeutta tulla kuulluksi ja osallistua heitä koskevin digitaalisten ratkaisujen suunnitteluun.** Digitaalinen yhdenvertaisuus edellyttää ihmisten asettamista keskiöön.

Fingo kiittää siitä, että ilmastonmuutos on otettu huomioon ulko- ja turvallisuuspoliittisen selonteon eri osissa ja ilmastonmuutoksen linkityksistä turvallisuuteen ja ulkopolitiikkaan on mainintoja dokumentin eri osioissa.

Suomen, sen keskeisten kumppanimaiden ja EU:n keskeinen väline vaikuttaa ilmastonmuutoksen hillintään ja sopeutumiseen on Pariisin ilmastosopimuksen alainen **kansainvälinen ilmastorahoitus**. Selonteossa ei ole mainintaa ilmastorahoituksesta, ja ehdotamme sen nostamisista

etenkin kappaeleen 4.3.2. alle ja selonteon muihinkin kohtiin. Pariisin sopimusta täydentävän osapuolikokouksen päätöksellä teollisuusmaille asetettiin velvoite mobilisoida vuosittain 100 miljardia USD ilmastotoimiin 2020-2025. Ilmastorahoitusta tulee kohdentaa ensisijaisesti vähiten kehittyneiden maiden ja pienten kehittyvien saarivaltioiden tukemiseen, ja sen tulee jakautua tasapuolisesti hillintä- ja sopeutumistoimien kesken. Suomen tulee osana ulko- ja turvallisuuspolitiikkaansa vaikuttaa siihen, että vauraat maat kunnioittivat ilmastorahoitusvelvoitteitaan, ja että uusi, vuoden 2025 jälkeinen ilmastorahoitustavoite, tulee olemaan nykytavoitetta huomattavasti kunnianhimoisempi.

On tärkeää, että **Suomi osana valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa vahvistaa kansainvälisen ilmastorahoituksensa ohjausjärjestelmää, rahoituksen jatkuvaa monitorointia ja tulosarviointia.** Tällä hetkellä Suomen ilmastorahoituksen ohjausjärjestelmässä on puutteita ja epäselvyyksiä, ja rahoitukselle ei ole asetettu laadullisia tai määrällisiä tavoitteita. Tämä on johtanut rahoituksen tason voimakkaaseen vaihteluun, mikä heikentää Suomen kansainvälistä luotattavuutta ja uskottavuutta ilmastopoliittisena toimijana. Myöskään Suomen ilmastorahoituksella saavutettuja tuloksia ei mitata, joten systemaattista ja avointa tulosseurantajärjestelmää tarvitaan.

Suomi voi olla ”kokoaan suurempi” ilmastopoliittinen toimija ja edelläkävijä kehittämällä tulosperustaista ohjausjärjestelmää ja juurruttamalla parhaita raportointikäytäntöjä kansainvälisesti.

Tarve **sopeutua ilmastonmuutokseen**, sen hillinnän lisäksi, korostuu Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa tulevaisuudessa: **ilmastonmuutoksen tuomien muutosten ollessa monimuotoisia ja syväluotaavia, ehdotamme sopeutumisen syvällisempää käsittelyä selonteossa**. Vaikka ihmiskunta onnistuisikin ilmastonmuutoksen vastaisessa taistelussa lähitulevaisuudessa, tulee maapallon lämpeneminen jatkumaan vielä useiden vuosikymmenten ajan. Nykytiedon valossa suurin osa maailman valtioista ei onnistu vähentämään kasvihuonekaasupäästöjään suunnitelmiensa mukaisesti, ja nykyinen kansainvälisen ilmastopolitiikan tavoitetaso ei ole riittävä vakavien seurausten ja vaarallisen ilmastonmuutoksen torjumiseksi. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ja muutosten ennakointi on siis välttämätöntä, myös turvallisuusnäkökulmasta, kuten selonteossa todetaan. Ilmastonmuutos tulee vääjäämättä heikentämään ruokaturvaa ja makean veden saatavuutta, muuttavan maankäytön edellytyksiä, heikentämään elinkeinoja ja aiheuttamaan sosiaalisia, poliittisia, taloudellisia ja aseellisia konflikteja ja kriisejä etenkin kehittyvissä maissa, joissa ilmastonmuutoksen vaikutukset koetaan kaikkein voimakkaimmin. Ilmastonmuutos voi myös vaikuttaa muuttoliikkeisiin sen heikentäessä ja muuttaessa nykyisiä ekosysteemipalveluita, kuten maiden viljelykelpoisuutta tai kalakantojen pienentymistä.

Ilmastorahoitus on viime aikoina ohjautunut yhä enemmän markkinaperustaisiin instrumentteihin, ja yritysten rooli ilmastorahoitusten toimeenpanijoina on korostunut myös Suomessa. On kuitenkin huomattava, että monet sopeutumistoimet ja -ratkaisut ovat usein aikaan, paikkaan ja spesifeihin konteksteihin tai yhteisöihin sidottuja, ja tämän takia sopeutumisratkaisut ovat vaikeammin ”skaalautuvia” ja tuotteistettavia. **Järjestöjen ja kahdenvälisten sopeutumishankkeiden tärkeyttä ei tule unohtaa: monitoimijayhteistyötä ja paikallista omistajuutta tarvitaan etenkin Suomen tukemissa sopeutumistoimissa kehittyvissä maissa.**

Selonteon ilmastonmuutokseen keskittyvä kappale 4.3.2 on nimetty ”Tuotamme turvallisuutta ilmastonmuutoksen hillinnällä”. Otsikkoon olisi tärkeä lisätä ilmastonmuutokseen *sopeutuminen*. Suomi on YK:n ilmastosopimuksen myötä sitoutunut ohjaamaan ilmastorahoitusta kaikkein köyhimmille ja ilmastonmuutokselle haavoittuville kehittyville maille, ja ohjaamaan rahoitusta tasapuolisesti hillintään ja sopeutumiseen.

Selonteon sivulla 24 todetaan: ”*Pohjoismaat voivat toimia ilmastopolitiikassa globaalina esimerkkinä, ja niiden tiivis yhteistyö muun muassa ilmasto- ja ympäristökysymyksissä edesauttaa uutta teknologiaa tarjoavien pohjoismaisten yritysten pääsyä kansainvälisille markkinoille*.” **Vaikka Suomen ilmastopolitiikkaa voidaan pitää globaalisti edistyksellisenä, on kuitenkin huomioitava, että kunnianhimoista ilmastopolitiikkaa ei voida pitää globaalina esimerkkinä ilman sen onnistunutta ja todennettua toimeenpanoa. Nykyisellään Suomen ilmastotoimet eivät Suomen ilmastopaneelin ja -vuosikertomuksen mukaan riitä saavuttamaan Pariisin ilmastosopimuksen 1,5 asteen tavoitetta eivätkä Suomen hallituksen tavoitetta hiilineutraaliudesta vuoteen 2035 mennessä**. On myös huomion arvioista, että kasvihuonekaasupäästölaskelmissa ei ole huomioitu nk. kulutuksen päästöjä, eli niitä kasvihuonekaasupäästöjä joita aiheutuu suomalaisen kulutuksen myötä mutta jotka tapahtuvat Suomen rajojen ulkopuolisissa tuotantoketjuissa.

Muita yksityiskohtaisempia huomioita:

- Toisessa luvussa (s. 6) esitettyyn arvopohjaan olisi sopiva lisätä ilmasto- ja/tai ympäristökestävyys yhdeksi politiikan arvopohjan elementiksi.
- Sivulla kuusi esitetty analyysi koskien USA:n vetäytymistä Pariisin ilmastosopimuksesta on syytä päivittää USA:n presidentinvaalien tulosten mukanaan tuoman muutoksen myötä.
- Afrikkaa käsittelevän alaluvun alla ehdotamme, että lisätään maininta siitä, että *ilmastonmuutos vaikuttaa ruokaturvaan ja vesivaroihin*, sillä nämä ovat mantereen keskeisiä kriisejä ja tulevaisuuteen vaikuttavia kehityskulkuja, joihin ulko- ja turvallisuuspolitiikan tulee reagoida.
- Kappaleen 4.3.2. alla todetaan, että ”*Suomen ja EU:n on edistettävä Pariisin sopimuksen tehokasta toimeenpanoa ja hiilidioksidipäästöjen hinnoittelua maailmanlaajuisesti*.” Selonteossa olisi tärkeää painottaa, että Suomen ja EU:n kansainvälisen ilmastojohtajuuden uskottavuudenkin takia Suomella ja EU:lla on velvollisuus ensisijaisesti leikata omia kasvihuonekaasupäästöjään mahdollisimman nopeasti ja pysyvästi (hiilidioksidin hinnoittelu on yksi tärkeä ohjausmekanismi muiden joukossa, joilla pyritään pääsemään hiilineutraaliustavoitteisiin).
- Selonteossa nostetaan esille Suomen ja Chilen perustama globaali valtionvarainministereiden ilmastokoalitio. Vaikka se onkin merkittävä aloite, tekstistä jää epäselväksi miksi juuri tämä kansainvälisen ilmastoyhteistyön esimerkki saa selonteossa erityistä huomiota.

Selonteko linjaa kestävän kehityksen tavoitteita toteuttavan ulko- ja turvallisuuspolitiikan vähentävän köyhyyttä ja eriarvoisuutta, siis edistävän kehityspolitiikan tavoitteita. Fingo pitää tätä erinomaisena linjauksena. Kuitenkin kestävää kehitystä edistävän ulko- ja turvallisuuspolitiikan alla käsitellään lähinnä kehityspolitiikkaa. **Kestävää kehitystä ja kehityspolitiikan tavoitteita tulisi edistää johdonmukaisesta kaikilla ulko- ja turvallisuuspolitiikan osa-alueilla, ei ainoastaan kehityspolitiikassa.**

Fingo kiittää selontekoa siitä, että kehityspolitiikassa nostetaan erityisen huomion kohteeksi haavoittuvassa asemassa olevat henkilöt ja vähemmistöt, ja esimerkiksi vammaiset henkilöt, sekä *ketään ei jätetä* -periaate. ***Ketään ei jätetä*** **-periaatetta ja haavoittuvassa asemassa olevien**

vähemmistöjen oikeuksia tulee kuitenkin edistää johdonmukaisesti kehityspolitiikkaa laajemmin koko ulko- ja turvallisuuspolitiikassa.

Pidämme erinomaisena sitä, että selonteko linjaa Suomen vaikuttavan EU:n kehityspolitiikkaan painopisteidensä mukaisesti. Aiemmasta poiketen EU:n tulevalla rahoituskaudella 2021-2027 osa ulkosuhderahoituksesta on ohjelmoimatonta rahoitusta, jonka tarkoitus on vastata nouseviin haasteisiin. **Erityisesti tässä tilanteessa Suomen tulee seurata tiiviisti ja vaikuttaa EU:n ulkosuhderahoituksen kohdentamiseen, jotta Suomen painopisteet, kuten sukupuolten tasa-arvo, demokratia ja yhdenvertaisuus, pysyvät myös EU:n kehityspolitiikan keskiössä**, vaikka näitä arvoja haastetaan jo EU:n sisältäkin.

Suomen tulee edistää Euroopan unionissa myös laajemmin ihmisoikeuspohjaista ja johdonmukaista ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Fingo kiittää sitä, että selonteossa tämä on nostettu selvästi esiin. **Suomen tulee EU:ssa puolustaa yhdenvertaisuutta, ihmisoikeuksia, demokratiaa ja oikeusvaltioperiaatetta, sillä EU ei voi olla uskottava ulkopoliittinen toimija, jos sen perusarvoja ei noudateta unionin sisällä.**

Selonteossa painotetaan monenkeskistä kansainvälistä sääntöpohjaista järjestelmää. Niin Suomen kuin Euroopan unioninkin mahdollisuudet vahvistaa monenkeskistä järjestelmää ovat paremmat, jos ne aidosti **pitävät kiinni kansainvälisistä sopimuksistaan ja sitoumuksistaan**. Näihin kuuluvat kestävän kehityksen Agenda 2030 -toimintaohjelman ja Pariisin ilmastosopimuksen lisäksi muun muassa sitoumus nostaa kehitysyhteistyörahoitus 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta sekä globaalit siirtolaisuuskompaktit. **Hyvä, että hallitus haluaa edetä kohti johdonmukaista ylivaalikautista kestävän kehityksen politiikkaa,** ja että siihen kuuluvat Agenda2030-tiekartan valmistelu, selonteon laatiminen kehityspolitiikan ylivaalikautisista periaatteista, ilmastolaki sekä tiekartan laatiminen 0,7 ja 0,2 BKTL-osuuksiin pääsemiseksi. Suomella tulee olla selkeä suunnitelma siitä, miten se yltää näihin kansainvälisiin sitoumuksiinsa. Hyvä, että kehityspolitiikan ja -yhteistyön keskeiseksi päämääräksi on selonteon luonnoksessa selkeästi kirjattu äärimmäisen köyhyyden poistaminen ja eriarvoisuuden vähentäminen. Kaikkien toimintatapojen tulee aidosti edistää näitä tavoitteita, ja asetettujen kehitystavoitteiden koskea kaikkea julkisella kehitysrahoituksella tehtyä toimintaa.

Kestävää kehitystä ei kuitenkaan voida toteuttaa vain ulkopolitiikan hallinnonalalla vaan siihen tarvitaan kaikki eri hallinnon sektorit täysimääräisesti mukaan. Hyvä lisäys kansalliseen arkkitehtuuriin on ilmastopoliittisen pyöreän pöydän perustaminen. On kuitenkin tärkeää kiinnittää huomiota eri toimikuntien ja muiden yhteistyömuotojen keskinäiseen yhteyteen, johdonmukaisuuteen ja päällekkäisyyksien välttämiseen sekä tiedostaa Polku2030-selvityksen tulokset, että kestävä kehitys on vielä melko kevyesti integroitu julkishallinnon arkeen ja että kestävän kehityksen edistämiseen on toistaiseksi kohdennettu vain hyvin rajallisesti resursseja.

Fingo pitää myönteisenä ja tärkeänä, että Suomi linjaa strategisesti toimintaansa Afrikan kanssa. Strategian toivotaan tuovan johdonmukaisuutta sekä Suomen ja Afrikan väliseen yhteistyöhön, Suomen ja EU:n Afrikka-linjauksiin ja sopimuksiin että valmisteilla olevaan kehityspolitiikan ylivaalikautisiin periaatteisiin.

- **Kestävän kehityksen Agenda 2030:n ja sen johdonmukainen toteuttaminen tulee olla lähtökohta ja läpileikkaava periaate koko Suomen Afrikka-strategialle.**
- **Strategian lähtökohtana tulee olla politiikkajohdonmukaisuus** ja sen tulee huomioida **eri osa-alueiden väliset yhteydet toisiinsa,** muistaa **kestävän kehityksen ympäristölliset,**

sosiaaliset ja taloudelliset ulottuvuudet sekä priorisoida painopisteet ilmaston, tasa-arvon ja ihmisoikeuksien näkökulmasta.

- **Strategian tulee perustua päivitettyyn kuvaan Afrikan moninaisuudesta**. Mantereella on 55 maata, jotka ovat sekoitus erilaisia kulttuureja ja kieliä, eriasteisia demokratioita, eri tahtia kasvavia talouksia ja jossa asuu maailman nuorin väestö. Suomen on tärkeää luoda ja vahvistaa Afrikan maiden omia kyvykkyyksiä, kykyä toisaalta kehittyä ja hyödyntää sekä kestää erilaisten megatrendien tuomia paineita.
- Strategian tulee **perustua tasavertaiseen kumppanuuteen.** Huolimatta siitä, että Suomella on kansallisia intressejä, strategian lähtökohtana tulee olla Afrikan maiden omat tarpeet ja intressit, ja ne tulee avata strategiapaperissa. Vastaamalla näihin tarpeisiin Suomi pystyy tekemään strategisia valintoja, hyödyntämään vahvuuksiaan ja osaamistaan sekä kohdentamaan rajalliset resurssinsa **ollakseen kokoaan suurempi myös Afrikassa.**
- Laaja-alainen sosiaalinen kehitys on edellytys eriarvoisuuden vähentymiselle ja yhteiskuntien vakaudelle ja kehitykselle. Linjatessaan politiikkaansa Agenda2030-ohjelman mukaiseksi, on Suomi samalla sitoutunut **eriarvoisuuden vähentämisen politiikkaan ja se tuleekin lisätä yhdeksi Afrikka-strategiansa tavoitteeksi.** Yksi Afrikan mantereen suurista haasteista on **taloudellinen eriarvoisuus**, jota COVID-19 pandemia on kärjistänyt entisestään. Kuilu rikkaiden ja köyhien välillä kasvaa jatkuvasti. Afrikan kolmen rikkainta miljardööriä omistaa enemmän varallisuutta kuin pienempituloinen 50% koko Afrikan väestöstä eli 650 miljoonaa ihmistä[1]. Tästä joukosta yli 400 miljoonaa ihmistä elää äärimmäisessä köyhyydessä eli alle 1,90 dollarilla päivässä. **Suomi yhtenä maailman tasa-arvoisimmista maista voi olla Afrikan maille tärkeä kumppani eriarvoistumiskehityksen hillitsemisessä**. Keinoja eriarvoistumiskehityksen hillitsemiseksi ovat mm. panostaminen verotusjärjestelmiin, julkisiin palveluihin ja sosiaaliturvaan. On tärkeää, että Suomi tekee yhteistyötä sekä kahdenvälisesti että kansainvälisissä järjestöissä tukeakseen Afrikan maita näissä toimissa.
- **Sukupuolten välisellä tasa-arvolla** on merkittävä rooli **eriarvoisuuden vähentäjänä** sekä **yhteiskuntien vakauden, rauhan ja kehityksen edellytyksenä**. Suomen Afrikka-strategian tulee tavoitteellisesti edistää tasa-arvoisia yhteiskuntarakenteita ja eriarvoisuuden vähentämistä.
- Strategian on tärkeää myös **vahvistaa ja tukea Pariisin ilmastosopimuksen toimeenpanoa, torjua köyhyyttä ja eriarvoisuutta sekä edistää ihmisoikeuksia.**

Rauhantyön, kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun jatkumo on keskeinen osa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Ilman rauhaa ja vakautta ei pystytä käymään kauppakaan. Suomen tulee strategiassaan edistää **naisten ja nuorten osallistamista rauhanprosesseihin** ja ylipäätään yhteiskunnan kehittämiseen, kuten demokratian edistämiseen.

Paikallisen kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen on tärkeää yhteiskunnallisen vakauden ja demokratiakehityksen edistämiseksi, kansalaisjärjestöjen välinen yhteistyö rakentaa vakaata yhteiskunnallista pohjaa. Kestävän rauhan rakentaminen täytyy tehdä inklusiivisesti, yhteydet ei vain hallitukseen vaan kansalaisyhteiskuntaan, myös maantieteellisesti kattavasti. Suomen tulee kieltää asevienti sotaa käyviin maihin.

Lisätietoja: Rilli Lappalainen, johtaja, kestävä kehitys, (rilli.lappalainen@fingo.fi, puh. 0505613456)